

Gy-kuckó

Mondogassuk előbb lassan, jól artikulálva, majd egyre gyorsulva:

- gya-gyá-gye-gyé-gyu-gyú-gya-gyá-gye-gyé-gyu-gyú...
- agágy-egégy-ugúgy-agágy-egégy-ugúgy...
- aggyá-eggyé-uggyú-üggýű-aggyá-eggyé-uggyú-üggýű...

Ejtsük tisztán a következő szósorokat, majd mondjunk egy-egy szósort gyorsabban, nyelvgyötrőként ismételve:

- így, úgy, ágy
- egy, hegy, megy
- ügyes, hegyes, meggyes

Megy-megy-megy

Járogassunk az asztalapon két ujjunkkal (mutató és középső ujjak), mintha a kézfejünk járnivaló baba lenne! Varró Dániel *Járogató* című mondókájának első két sorára, negyed értékneként lépve mozgassuk az ujjainkat:

Megy a baba, megyeget,	□□ □	ti-ti-ti-ti ti-ti-tá
hova megy ez a gyerek?	□□ □	ti-ti-ti-ti ti-ti-tá

Ha az ujjunk megtanult járni, mi is járhatunk egyet, de most már a teljes szövegre. Álljanak fel a gyerekek, és helyben lépegetve mondják az első két sort, majd felelgetve (a tanító bemutató szövegmondása után) a többit, mindvégig tartva a negyed értékű lépésritmust:

Lábat orrig felemel,	□□ □	ti-ti-ti-ti ti-ti-tá
díszlépésben menetel:	□□ □	ti-ti-ti-ti ti-ti-tá
megy, megy, megy!		tá-tá-tá (szün)

Ha a helyben járás mondókaritmusra sikerült, akkor elindulhatunk lépegetve előre vagy köralakzatban körbe, különböző járásformákkal:

- egyszerű menetelő járás (karmozgással)
- menetelő járás egyesén lábbal, térdhajlítás nélkül (díszlépésben)
- járás térdemeléssel (térd minél magasabbra).

Ha már elégünk van a járkálásból, elmondhatjuk a csücsültető mondókát is, aminek a végén mindenki leguggol:

Mi csak mindig megyünk, megyünk,	□□ □□	ti-ti-ti-ti	ti-ti-ti-ti
egy kis dombra lecsücsülünk,	□□ □□	ti-ti-ti-ti	ti-ti-ti-ti
csüccs.			tá (szün)

LOVAGLÁSOK

Gyí, te csikó

Ha messzire megyünk, nem gyalog indulunk útnak, hanem valamilyen járművel. Régen, amikor még nem voltak gépek, lóháton vagy ló húzta kocsin, szekéren indultak hosszabb útra az emberek. Mi most vásárba fogunk lovagolni. Keressetek magatoknak lovat!

Egy-egy székre üljenek le a gyerekek lovaglólülésben, a széktámla legyen elöl, amiben meg tudnak kapaszkodni! Tornateremben padon, tornaszekrényen, zsámolyon is végezhetjük a lovaglógyakorlatot.

A *Gyí, te csikó* kezdetű mondókát mondogatva, a törzset negyed értékenként előre-hátra mozdítva utánozzuk a lovaglómozgást:

Gyí, te csikó, Gyulára,	□□ □	ti-ti-ti-ti	ti-ti-tá
a gyulai vásárra!	□□ □	ti-ti-ti-ti	ti-ti-tá

Amikor már jól megy, fokozhatjuk a tempót: a ló lépésből átválthat ügetésbe, aztán vágta, végül galoppba (versenyvágta). Ki meddig bírja? (Aki kiesik a ritmusból, hagyja abba, és maradjon csendben!)

A ló mozgását megfigyelhetjük egy-egy kis videón *A ló mozgásformái* című Wikipédia-cikkben.

Kattints ide!

Gyurmapaci

Eszközigény: Gyurma

A gyerekek olvassák el magukban Miklya Zsolt *Gyurmapaci* című versét, és keressék meg, itt milyen mozgásformával találkoznak! Hogyan ritmizálnák a verset?

Készüljenek fel a vers koppanó ritmussal kísért felolvasására, majd néhány vállalkozó gyerek mutassa be a megoldását! A ritmusképlet a következő:

Gyurmapaci, gyurmaló,	□□ □	ti-ti-ti-ti ti-ti-tá
gyurmalány a hátán,	□□	ti-ti-ti-ti tá-tá
galoppozik a csikó	□□ □	ti-ti-ti-ti ti-ti-tá
patkolt gyurmalában.	□□	ti-ti-ti-ti tá-tá

Hogyan mozog a versben említett csikó? – A galopp a ló leggyorsabb mozgása: a versenyvágta.

Ennyi lovaglás után a gyurmalókészítést kár lenne kihagyni. Készüljünk elő a gyurmával való munkához, és formázzanak a gyerekek gyurmapacit valamelyik mozgásformával a megfigyelték közül (ügyelve rá, hogy a gyurmaló megálljon a négy lábán)! Ha sikerült, lovast is formázzanak, és ültessenek a hátára: egy gyurmalányt vagy gyurmafiút, tetszés szerint!

Lovasiskola

Eszközigény: Számítógép, kivetítő, hangszóró

Kérdezzük meg a gyerekeket, hogy ki ült már lovon! Van-e, aki többször is lovagolt már? Milyen érzés volt? Mi okozott nehézséget?

Ha van rá lehetőségünk, menjünk el egy lovasiskolába vagy lovastanyára, ahol a gyerekek élőben is megfigyelhetik a lovak mozgását!

Előtte vagy helyette a *Ló jármódok* című bemutató filmen is megfigyelhetjük a ló és lovas mozgását.

Kattints ide!

MEGGYPÁR

Vadmeggymag

Nyissuk ki a könyvet a nyitó oldalpárnál (50–51. o.), és figyeljük meg, hol lovagol a gyurmalovas! Mi az a nagy kerek forma közepén? (meggyszem)

Miről lehet felismerni? (a száráról, leveléről)

Hogy kerül a meggy a képre? Ki az, aki megtalálja a meggyről szóló mondókát?

A leggyorsabbak közül valaki olvassa fel lassan, szótagolva!

Mi a furcsa benne? Keressük meg a mondóka értelem szerinti tagolását, így jobban érthető:

Meggy-mag vagy

vagy vad-meggy-mag vagy?

Ez egy elég vad nyelvgyötrő, bár elsőre könnyűnek látszik. Olvassuk lassan, jól artikulálva, erős szájmozgással! Majd próbáljuk gyorsítani: ki meddig bírja tévesztés nélkül? (Több fokozaton keresztül eljuthatunk itt is a vágtaig, ami egy valódi nyelvgyötrőmutatvány.)

Gólya, gólya, gilice

A meggysemnek van egy párja. (A páros meggyet fülre lehet akasztani.) Kit és mit láttok a másik meggyen? (gólya, furulyás gyerek) Mit csinálnak? (Valószínűleg az lesz a válasz, hogy táncolnak.)

Olvassuk el a meggysemben található verset, és megtudjuk, mit ábrázol a rajz! A pedagógus vagy egy vállalkozó gyerek olvassa fel a mondókát, amit valószínűleg ismernek már a gyerekek! Mi történt a gólyával? Ki gyógyítja? Mi a gyógymód?

Tudjátok-e, hogy kb. ötszáz évvel ezelőtt a törökök elfoglalták Magyarország jelentős részét, és sok harc dúlt a törökök és magyarok között? Ennek a kornak az emlékét őrzi a mondóka.

A gyerekek párban olvassák el párbeszédesen, és készüljenek a felolvasásra, majd hallgassunk meg néhány párost!

- Gólya, gólya, gilice,
mitől véres a lábad?
- Török gyerek megvágta,
magyar gyerek gyógyítja,
sípbal, dobbal,
nádi hegedűvel.

Síppal, dobbal

Eszközигény: Számítógép, kivetítő, hangszóró

Hallgassuk meg a mondókát énekelve is, gyerekhangon, az Ovitévé felvételén!

Kattints ide!

Énekeljük mi is a dalt, együtt a felvétellel vagy önállóan, zörgő-börgő ritmushangszerek, dobok, sípok, esetleg furulya kíséretével!

Tudják-e a gyerekek, mi az a nádi hegedű? – Ha nem ismerik, a név alapján akkor is tippeljenek!

A nádi hegedű ciroknádból vagy kukoricaszárból készülő hangadó gyerekjáték. Hegedűhöz hasonlít, és nyekergő hangot ad. Képekkel együtt megtaláljuk a *Magyar néprajzi lexikon* szócikkében.

Kattints ide!

Elkészítése 1–2. osztályban még (a késhasználat miatt) nem ajánlott, de egy ügyes kezű felnőtt könnyen elkészítheti. Ha van rá módunk, kérjünk a szülőktől segítséget!

Különböző dobok, ritmushangszerek készítéséhez ajánljuk Nagyné Árgány Brigitta *Játékos mesterkedések* című, online is elérhető kiadványát.

Kattints ide!

HEGYMESÉK

Képnymozó

Keressünk további nyomokat a meggyzemeken! (fák, madár, lábnyomok)

Mit jelenthetnek ezek a nyomok?

fák körben → kerek erdő

vörös begyű madár → vörösbegy

lábnyomok → gyerektalpak

Melyik versben szerepel a legtöbb képnym a fentiek közül? – A gyerekek néma olvasással keressék a verset, és ha megtalálják, készüljenek fel a vers felolvasására!

Majd a vállalkozók közül valaki a vers felolvasásával válaszoljon a kérdésre!

A helyes válasz Markó Béla *Kerek erdő* című versrészlete.

Kerek hegy hangja és meséje

Eszközигény: Számítógép, kivetítő, hangszóró

További vállalkozókat kérjünk fel a versrészlet párbeszédese felolvasására: páronként az egyik gyerek a páratlan sorokat, a másik a páros sorokat olvassa!

Figyeljék meg a gyerekek, milyen szabályszerűséget vesznek észre! (Lásd az alábbi ütemosztást és szótagszámokat.)

<u>K</u> erek erdő <u>k</u> özepében	4 4
<u>k</u> erek hegy,	3
<u>k</u> erek hegyen <u>v</u> an egy <u>m</u> adár,	4 4
<u>v</u> örösbegy,	3
<u>a</u> nnak fütyöl, <u>a</u> ki oda	4 4
<u>f</u> el is megy.	3

A szöveget olvasva és hallás után is jól megfigyelhető a rövid sorok hasonlósága, hangzásbeli összecsengése. A rövid sorok teljes rímisorokká válnak a versben. Mondjuk el csak a rímisorokat: kerek hegy / vörösbegy / fel is megy!

Látott már valaki vörösbegyét? Hallotta az énekét?

Hallgassuk meg a madár fütyülését egy rövid bemutatóvideón! A képekkel és hangokkal együtt már jobban el tudjuk képzelni, milyen élményben lehet része annak, aki a kerek hegyi vörösbegy fütytyét hallja.

Kattints ide!

Képzeld el, hogy a versikével egy mese kezdődik! A mesemondóka kerek hegyre hívogat. Ki lehet az, aki felmegy oda? Milyen kalandok érik út közben? Mi történik fent a hegyen?

Alkossuk meg közösen a kerek hegy meséjét!

Egy kecske hegyre megy

Eszközigény: Számítógép, kivetítő, hangszóró, papírok, ollók, ragasztók, csomagolópapír, rajzeszközök

Nézzük meg a következő oldalpár képét (52–53. o.). Keressük meg, ki/mi megy itt a hegyre! A háttérben balról egy kecskét látunk a meredek hegyoldalon fölfele menni.

Mit gondoltok, sikerül neki felkapaszkodni? – Hallgassuk meg a gyerekek véleményét, majd mutassuk meg nekik a *Kőszáli kecskék* című videó képösszeállításán, mire képesek a kecskék a hegyen, sziklák között!

Kattints ide!

Ezután olvassuk fel Kovács András Ferenc *Egy kecske hegyre megy...* című versét úgy, mint egy hegyi útról szóló éneket. Mintha a kecske vidáman dúdolgatna, nótáztatna szikláról sziklára lépés, ugrálás közben. A versritmust az ütemhangsúly mellett inkább az időmérték alakítja, azon belül is a jambusok (ti-tá) és trocheusok (tá-ti) lépésváltása. Kiegészítő verslábként a spondeus (tá-tá) is előfordul. Felolvasáskor érdemes az időmértékes versdallamra hangolódni:

Egy kecske hegyre megy,	-- U – U –	tá-tá-ti-tá-ti-tá
szakálla megremeg,	U – U – U –	ti-tá-ti-tá-ti-tá
mert mekegve ugrabugrál:	- U - U - U - -	tá-ti-tá-ti-tá-ti-tá-tá
mekk és egyre mekk...	-- - U -	tá-tá-tá-ti-tá

A kecske hegyre megy,	U – U – U –	ti-tá-ti-tá-ti-tá
s a farka megremeg,	U – U – U –	ti-tá-ti-tá-ti-tá
mert az élet, kecske-élet,	- U - U - U - U	tá-ti-tá-ti-tá-ti-tá-ti
élet oly remek!	- U - U -	tá-ti-tá-ti-tá

És mekk és egyre mekk:	-- -- U –	tá-tá-tá-tá-ti-tá
e vers itt megreked,	U – -- U –	ti-tá-tá-tá-ti-tá
mert kecskénk felért a hegyre,	-- - U - U - U	tá-tá-tá-ti-tá-ti-tá-ti
s minden egyre megy...	- U - U -	tá-ti-tá-ti-tá

Ha a gyerekek fogékonyak a versritmusra, felelgetve megpróbálhatjuk elmondani velük így a verset (verslábakon ugrabugrálva).

Mit tudunk meg erről a kecskéről? Milyen figura? Gyűjtsük össze a külső és belső tulajdonságait!

Mit jelent az, hogy „minden egyre megy”? (= minden mindegy, neki nem számít ez a hegy)

Alkossanak a gyerekek közösen egy-egy kollázképet a hegyeknek fittyet hányó kecskékről, a kecskeéletről!

ERDŐMESÉK

Tölgyerdő titka

Eszközigeny: Számítógép, digitális tábla

Nézzük meg újra az oldalpár képét (52–53. o.), ahol a kecske csak mellékszereplő! Kik a főszereplők? – A gyerekek valószínűleg az embereket nevezik meg először: mama, papa, Sára és Lóci.

Ha jól megfigyeljük, más élőlény is fontos szerepet kap. Keressünk ilyen élőlényeket: fák, gombák, kismadár!

Milyen fák lehetnek ezek? Milyen madarat látunk repülni?

Figyeljük meg őket Miklya Luzsányi Mónika *Tölgyerdő titka* című történetében! – A pedagógus olvassa fel a történetet, majd beszélgessünk:

Miért szeretett a két gyerek a nagyszüleivel sétálni az erdőn?

Mit mutatott meg mama? Mit mutatott meg papa?

Miről ismerték meg a madarakat? (hangjukról és színükről)

Ismerkedjünk tovább az erdő világával! Párosítsuk a történetben megnevezett fák és madarak képeit és neveit az *Erdei séta* című tankockán, a madarak énekét pedig hallgassuk meg!

Kattints ide!

Sára és Lóci számára a tölgyes mesebeli erdővé változott. Különösen a fák között megbúvó füves tisztás. Mit képzelt Sára, és mit képzelt Lóci a Tölgyerdő tisztására?

Folytassuk Sára és Lóci képzeletjátékát! Alkossunk közösen mesét, amiből kiderül, mi volt a Tölgyerdő titka!

Ha a gyerekek elég gyakorlottak és kreatívak a szóbeli szövegalkotásban, kis csoportokban is végezhetik a meseszöveget.

Aki egyedül is szeretne belemerülni a Tölgyerdő meséjébe, készíthet róla rajzot, illusztrációt.

Meseséta

Eszközigény: Papírok, ceruzák, állat-és növényhatározók

Keressünk egy mesebeli hangulatot idéző ligetet, tisztást, és sétáljunk ki oda a gyerekekkel!

Már útközben is megfigyelhetik a fákat, madarakat, gombákat, virágokat.

Ha a tisztásra értünk, fedezzük fel!

Figyeljük meg a fák levelét, kérgét, amin írólapon keresztül satírozhatunk kéregmintát!

Találunk-e gombát? Milyen lehet? (megkereshetjük gombás könyvben)

Hallunk-e madárhangot? Milyen madár lehet?

Találunk-e virágokat? Mi lehet a nevük? (megkereshetjük virágos könyvben)

Keressünk olyan helyet, ahol látjuk a talajt, bele tudunk egy kicsit túrni, ujjaink közé fogni a göröngyöket! Mihez hasonlítanak?

Olvassuk fel László Noémi *Kikelet* című versét, amiben a göröngyök gyönggyé változtak, a friss hajtások lándzsává, a virágok csengettyűvé!

Az általunk felfedezett állatok, növények mihez hasonlítanak? Mivé változhatnak át a meseerdőben?